

*Негодяєва Світлана Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра української та зарубіжної літератури,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»*

*Семенів Наталія Любомирівна,
кандидат педагогічних наук,
учитель-методист української мови і літератури,
Лицей ім. Р. Шухевича Івано-Франківської міської ради*

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ДІАЛОГ З ТЕКСТОМ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ В 5-6 КЛАСАХ (НА МАТЕРІАЛІ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЛІТЕРАТУРА» ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ «ЛІГА КРИЛАТИХ»)

Сучасна система мовно-літературної освіти орієнтована на формування читацької компетентності як провідної компетентності, що формує мовотворчість особистості. Наша розвідка презентує досвід роботи з художнім текстом на уроках літератури авторського колективу модельної навчальної програми інтегрованого курсу «Література» (автори С. Негодяєва, Н. Семенів) розробленого відповідно до Закону України «Про освіту» (№2145-VIII від 05.09.2017), Закону України «Про повну загальну середню освіту» (№463-IX від 16 січня 2020 року), Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова КМУ №898 від 30 вересня 2020 року), розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (№988-р від 14 грудня 2016 р.), з урахуванням принципів сучасної освітньої політики та Стратегії розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року [1].

За логікою дослідження ми подаємо розуміння читацької компетентності як «інтегрованого результату знань, умінь і навичок здобувача спрямованого на усвідомлену роботу з художнім текстом, покликаною формувати його авторсько-читацьку світобудову як інформаційну реальність, що розвивала б у нього не тільки естетичні смаки, а й давала змогу креативно застосовувати художні й літературознавчі ідеї синтезу традиційного й нетрадиційного для

реалізації власних потреб» [2]. Складниками читацької компетентності, на нашу думку, є:

- усвідомлене творче читання й осмислення літературного твору на особистісному та системному рівнях;
- розуміння ідейно-тематичного змісту художнього твору, спрямованого на вироблення здатності до діалогу з його автором, героями, добою, культурою, відтворених у ньому;
- розуміння специфіки художнього твору;
- уміння інтерпретувати текст твору, залучаючи міжкультурні, міжмистецькі, міжпредметні зв'язки (на генетичному, типологічному рівнях);
- формування емоційно-оцінювального судження, критичного мислення щодо зображеного в художньому творі, культури полеміки, пізнавальних інтересів;
- розвиток умінь цілеспрямовано застосовувати предметні знання, уміння і способи діяльності в нових як навчальних, так і життєвих ситуаціях;
- формування стійкої мотивації і потреби в самостійному читанні творів.

Запропоноване педагогічне рішення інтегративного підходу спрямоване на вироблення читацьких інтересів і смаків здобувачів за концентрами: «Автор-твір-читач», «Жанрова система літератури», «Літературознавчий діалог з текстом», «Теоретичний інструментарій», «Власна мовотворчість». Їх результативність залежить від раціонального співіснування і взаємодії на уроках під час літературознавчого діалогу з текстом. Визначено необхідний літературознавчий інструментарій, який доречно подавати під час опанування певної теми. Він відображає актуалізацію та наступність вивчення і застосування пропедевтичних теоретико-літературознавчих понять початкового інтегрованого курсу «Українська мова» освітньої системи А. Цимбалару [3].

Мета концентру «Літературознавчий діалог з текстом» – забезпечити компетентне ознайомлення учнів/учениць з розвивальним потенціалом літератури, сприяти усвідомленню ними її естетичної природи, пізнавального й виховного характеру, ролі художнього слова у формуванні сильної,

високодуховної, національно свідомої особистості. Мета концентру – формування в здобувачів освіти уявлень про літературу як про важливий складник культури, вагомий чинник підвищення загального рівня освіченості, розвитку творчого потенціалу особистості.

Зміст концентру спрямований на здобуття учнями/ученицями знань про літературу як про важливий складник культури, вагомий чинник підвищення загального рівня освіченості, розвитку творчого потенціалу, формування навичок усвідомленого виразного читання та літературознавчого діалогу з текстом. Концентр зорієнтований на засвоєння значення літератури у формуванні авторсько-читацької світобудови як інформаційної реальності, яка відповідала б тим креативним ідеям синтезу традиційного й нетрадиційного в зображенні дійсності.

Безперечно, шкільний аналіз художнього твору на уроках літератури в системі базується на знаннях наукового літературознавства, хоча є відмінним. Це осмислення мистецького тексту, визначення його ідейно-тематичної основи, проблематики, побудови, образної системи, дослідження засобів творення образів, художньої мови.

Авторський колектив і вчителі, що впроваджують курс у системі, дотримуються синтезу традиційних і нетрадиційних підходів щодо аналізу літературного твору на уроках, використовуючи домінуючі три основні шляхи аналізу художнього твору: цілісний, пообразний і проблемно-тематичний, а також елементи композиційного, стилістичного, послідовного, комплексного, стильового, змішаного шляхів аналізу твору в залежності від літературного твору, який залучено для уроку. Ми використовуємо науковий опис, аналіз, частково контекстуальний розгляд, інтерпретацію, залучення порівняльного та елементів компаративного підходів. Саме вони покладені в основу організації роботи з художніми творами на уроці, і враховані нами при укладанні зошитів-посібників для здобувачів адаптаційного періоду.

Методичний авторський супровід для вчителів-словесників рекомендує використовувати на уроках літератури різноманітні види навчальної діяльності

під час літературознавчого діалогу з текстом у залежності від етапу сформованості читацької компетентності. Вони демонструють наступність і систематичність роботи в системі від початкової ланки до адаптаційної базової середньої освіти: добір матеріалів для підтвердження власних припущень; стислий/вибірковий переказ уривків із творів; виразне читання тексту; декламація вивчених поезій різноманітної тематики; інсерт-читання (читання з маркуванням сприйнятого); коментоване читання; вибіркоче читання епізодів твору, читання за ролями; групові/парні/індивідуальні дослідницькі, проєктні, аналітичні, інтерпретаційні завдання за змістом прочитаних творів; обговорення проблемних питань (фронтальне, групове, парне); створення блок-карт, карт думок за змістом прочитаного твору або сприйнятої інформації; пошук відповідей на запитання для самоперевірки; добір цитат з твору для підтвердження власних гіпотез; вправи на узагальнення прочитаного тощо.

Пропонований зміст інтегрованого курсу не обмежує вияв академічної свободи учасників освітнього процесу під час роботи з художнім твором, до якого залучаються здобувачі, учителі, батьки й небайдужі представники громадськості, про що свідчать відгуки, рекомендації, пропозиції, які дають можливість ефективно реформувати мовно-літературну освіту майбутніх громадян нашого суспільства [3].

Ми поділяємо думку, що основною функцією сучасної літературної освіти є перетворення об'єктивно існуючого досвіду учасників освітнього процесу у суб'єктивну форму в процесі оволодіння літературознавчими та ціннісними знаннями, уміннями і навичками. Тому педагогічний аспект викладання інтегрованого курсу «Література» освітньої системи Ліга крилатих» – це формування літературних цінностей, коли об'єктивні знання та уміння стають суб'єктивно значущими, стійкими життєвими орієнтирами. Ми переконані, що сучасна система освіти України має формувати у підростаючого покоління внутрішню потребу читати, аналізувати, порівнювати, робити висновки і діяти відповідно до гуманістичних, загальнолюдських цінностей.

Безперечно, запропонована методична візія не вичерпує усі можливості та педагогічний інструментарій за заявленою проблемою. Сподіваємося, що вона стане в нагоді усім небайдужим, які вирішили присвятити себе великій справі – жити з любов'ю до української та зарубіжної словесності й дітей, мріють сформувати гідну зміну, викладачам-практикам, котрі не припиняють розвиватися, досягнувши певного професійного рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. «Ліга Крилатих». Сайт освітньої системи. URL : <https://ligakrylatykh.com> (дата звернення: 13.11.2023).
3. Світ чекає крилатих. Інтегрована освітня система А. Цимбалару. URL : <https://svitchekaiekrylatykh.com> (дата звернення: 13.11.2023).

Расевич Любов Петрівна,
*кандидат філологічних наук,
кафедра історії української літератури
та компаративістики,
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ З МУЗИКОЮ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ШКОЛЯРІВ (НА МАТЕРІАЛІ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 8 КЛАСІ)

Дедалі активніше актуалізується проблема формування м'яких навичок (англ. *soft skills*) здобувача освіти на всіх етапах його навчання. М'які навички охоплюють міжособистісну взаємодію, комунікативні навички, навички слухання, управління часом, вирішення проблем, лідерство, емпатію тощо. Спектр м'яких навичок широкий. Щодо вивчення курсу літератури як гуманітарного предмета категоризуватись як тверді навички може знання буквального історичного контексту створення тексту, основних віх біографії